Analýza štatistiky školských knižníc za rok 2025

(na základe výsledkov štatistických výkazov o školských knižniciach SR)

Výkaz ŠKOL (MŠVVaM SR) 10 - 01 o školskej a akademickej knižnici je jedným zo spôsobov ako každoročne štatisticky odsledovať a zhodnotiť pôsobenie školských knižníc, ktoré podľa Zákona o knižniciach č. 126/2015 sú organizačným útvarom základnej školy, gymnázia, strednej odbornej školy, konzervatória alebo školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a slúžia na informačné a dokumentačné zabezpečenie výchovy a vzdelávania a výchovno-vzdelávacích potrieb.

Štatistické zisťovanie sa riadi Programom štátnych štatistických zisťovaní, ktorý zostavuje Štatistický úrad Slovenskej republiky v súčinnosti s ministerstvom školstva. Zber údajov do výkazov ŠKOL (MŠVVaM SR) 10 - 01 zabezpečuje pre rezort Ministerstva školstva, vedy, výskumu a mládeže (MŠVVaM) Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky (CVTI SR) v Bratislave v spolupráci s regionálnymi úradmi školskej správy v sídle kraja. Metodickú pomoc pri vypĺňaní výkazov poskytuje knižnica Národného inštitútu vzdelávania a mládeže (NIVaM).

Analýza štatistiky školských knižníc za rok 2025 je zostavená z vybraných ukazovateľov za rok 2025 porovnávaných s ukazovateľmi z rokov 2021 až 2024. Počas tohto obdobia môžeme sledovať doznievanie vplyvu protipandemických opatrení, oživenie činnosti knižníc a stav využívania ich knižničných služieb. Zozbierané štatistické dáta predstavujú základný súbor informácií, prostredníctvom ktorého možno v ôsmich oddieloch sledovať rôzne kvantitatívne ukazovatele knižníc - od vyčíslenia ich knižničného fondu až po ich hospodárenie.

Výkaz ŠKOL (MŠVVaM SR) 10 – 01 z celkového počtu 2961 škôl evidovaných v sieti škôl a školských zariadení ministerstva školstva v školskom roku 2024/2025 vyplnilo 1501 škôl. Školské knižnice na týchto školách boli zriadené v súlade so zákonom č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 (ďalej len „zákon o knižniciach“).

Tabuľka 1. Počet škôl a školských knižníc v rokoch 2021-2025

Ukazovateľ	2021	2022	2023	2024	2025
Počet škôl	3040	3052	3 036	3 030	2961
Počet škôl so školskými knižnicami	1531	1525	1 516	1512	1501
z toho integrované s verejnou knižnicou	23	23	23	22	22

Samotné zloženie počtu školských knižníc predstavovalo v roku 2025:

- 132 ŠK v Bratislavskom kraji, v ktorom v roku 2025 pôsobilo 319 škôl,
- 164 ŠK v Trenčianskom kraji, v ktorom v roku 2025 pôsobilo 257 škôl,
- 175 ŠK v Trnavskom kraji, v ktorom v roku 2025 pôsobilo 294 škôl,

- 185 ŠK v Nitrianskom kraji, v ktorom v roku 2025 pôsobilo 375 škôl,
- 209 ŠK v Žilinskom kraji, v ktorom v roku 2025 pôsobilo 367 škôl,
- 172 ŠK v Banskobystrickom kraji, v ktorom v roku 2025 pôsobilo 370 škôl,
- 271 ŠK v Prešovskom kraji, v ktorom v roku 2025 pôsobilo 539 škôl,
- 193 ŠK v Prešovskom kraji, v ktorom v roku 2025 pôsobilo 440 škôl.

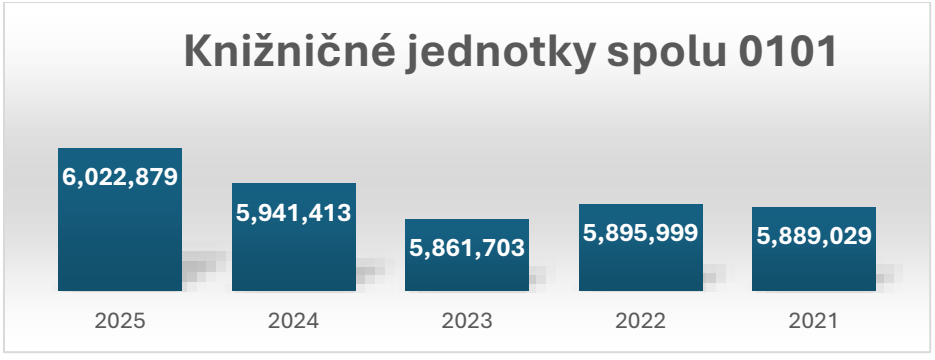
Najvyšší podiel školských knižníc vzhľadom na celkový počet škôl evidujeme, rovnako ako v predchádzajúcich rokoch 2021 až 2024, v Trenčianskom kraji, kde tento podiel dosiahol 64 %. Zároveň sa v porovnaní s predchádzajúcim obdobím zvýšil celkový podiel školských knižníc v rámci škôl o 1 percentuálny bod, teda z 50 % na 51 %. Jedným z dôvodov môže byť aj pokles celkového počtu škôl, ktorý sa oproti roku 2024, kedy predstavoval 3 030 škôl, znížil na 2 961 škôl.

V roku 2025 bolo zároveň zrušených 11 školských knižníc, pričom hlavným dôvodom v sledovanom období bolo vyradenie škôl a školských zariadení MŠVVaM SR. Zároveň bola v roku 2025 zriadená 1 školská knižnica.

I. Knižničný fond

V oddieli I. Knižničný fond sme pozornosť zamerali na riadok 0101 Knižničné jednotky spolu. Tu môžeme pozorovať, s výnimkou roku 2023, kontinuálny nárast počtu knižničných jednotiek od roku 2021, pričom v roku 2025 bola zároveň prekročená hranica 6 000 000 knižničných jednotiek. V priemere na počet školských knižníc pripadá približne 4 012 knižničných jednotiek na jednu školskú knižnicu. Na registrovaného používateľa, ktorých počet v roku 2025 je podľa riadku 0201 v oddiely II. Používatelia 246 473, pripadá približne 24 knižničných jednotiek.

Graf 1. Knižničné jednotky spolu v rokoch 2021-2025

Tabuľka 2. Knižničný fond v školských knižniciach v rokoch 2021-2025

VIII. Sieť knižníc - Knižnica evidovaná v zozname knižníc MK SR (áno)	Rok	Knižničné jednotky spolu 0101	Ročný prírastok knižničných jednotiek 0104	Úbytky knižničných jednotiek 0108	Počet titulov dochádzajúcich periodík 0103
1501	2025	6 022 879	57 140	89 529	675
1512	2024	5 941 413	99 210	81 588	635
1516	2023	5 861 703	103 579	78 361	747
1525	2022	5 895 999	122 443	91 894	881
1531	2021	5 889 029	184 596	95 386	1 016

V roku 2025 môžeme sledovať zároveň mierne zvýšenie počtu titulov dochádzajúcich periodík, ktoré knižnice odoberajú do svojich priestorov, a to z riadku 0103. Tento počet sa oproti roku 2024 zdvihol z 635 na 675, teda približne o 6 %. Avšak v priebehu sledovaného obdobia je to pri porovnaní s rokom 2021 zároveň pokles o 34 %.

Výraznejšie zníženie môžeme sledovať v rámci riadku 0104 Ročný prírastok knižničných jednotiek, kde oproti roku 2024 je viditeľný pokles približne o 42 % z 99 210 na 57 140. Zároveň v celkovom sledovanom horizonte môžeme pozorovať oproti roku 2021 zníženie o 69 %. Najvyšší pokles sme oproti predchádzajúcemu obdobiu 2024 pritom mohli sledovať v Prešovskom kraji o takmer 62 % a najmiernejší v Trnavskom kraji o takmer 19 %.

Tabuľka 3. Ročný prírastok knižničných jednotiek v školských knižniciach v rokoch 2025 a 2024 v krajoch Slovenskej republiky

Kraje SR	2025	2024	Nárast/pokles
Bratislavský kraj	9 964	15 492	−35,7 %
Trnavský kraj	9 054	11 161	−18,9 %
Košický kraj	7 694	13 668	−43,7 %
Prešovský kraj	7 509	19 656	−61,8 %
Banskobystrický kraj	3 568	6 258	−43,0 %
Žilinský kraj	8 826	13 187	−33,1 %
Nitriansky kraj	5 042	10 298	−51,0 %
Trenčiansky kraj	5 483	9 490	−42,2 %
Celkom	57 140	99 210	−42,4 %

II. Používatelia

V oddiely zameranom na používateľov knižníc môžeme hovoriť o pomerne stabilných údajoch v priebehu rokov s mierne stúpajúcou tendenciou. Platí to aj napriek tomu, že pri percentuálnom porovnaní podiel registrovaných čitateľov z potenciálnych používateľov klesol na 49,20 %. V poslednom roku 2025 sa počet registrovaných používateľov z riadku 0201 opäť zdvihol, tentokrát o 1 003 používateľov, teda o necelého pol percenta.

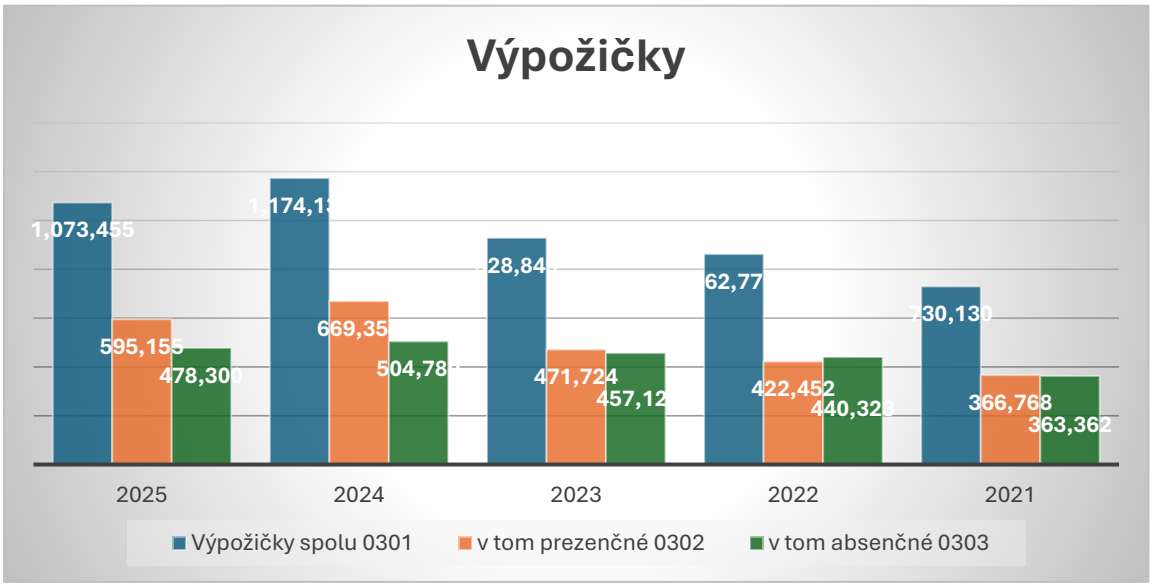
Tabuľka 4. Oddiel Používatelia v rokoch 2021-2025

VIII. Sieť knižníc - Počet školských knižníc	Rok	Registrovaní používatelia 0201	Potenciálni používatelia 0202	Percentuálny podiel registrovaných používateľov z potencionálnych
1501	2025	246 473	500 912	49,20 %
1512	2024	245 470	496 750	49,42 %
1516	2023	241 403	490 930	49,17 %
1525	2022	232 375	486 718	47,74 %
1531	2021	233 146	486 918	47,88 %

III. Výpožičky a služby

V oddiely III. Výpožičky a služby sme pozornosť zamerali na riadok 0301, kde môžeme pozorovať zníženie počtu výpožičiek o približne 100 000. Na základe prepočtu na počet registrovaných používateľov sú to v priemere približne 4 výpožičky na používateľa za rok 2025, pričom najviac výpožičiek na jednu knižnicu pripadá na Bratislavský kraj. Napriek tomuto zníženiu však môžeme z dlhodobého hľadiska hovoriť o raste, pričom silnejšie rastú prezenčné výpožičky.

Graf 2. Porovnanie výpožičiek v rokoch 2021-2025

K miernemu kontinuálnemu zníženiu dochádza aj pri počte študijných a čitateľských miest v r. 0304, čo môže mať spojitosť so znižujúcim sa počtom školských knižníc a s nedostatočnými priestorovými možnosťami existujúcich knižníc.

Zároveň však aj pri kratších otváracích hodinách od roku 2021 knižnice dokázali zvýšiť využívanie svojich služieb. Počas roku 2025 jedna školská knižnica za týždeň v priemere poskytovala pre používateľov 3,7 prevádzkových hodín.

Tabuľka 5. Výpožičky a služby 2021-2025

VIII. Sieť knižníc - Počet školských knižníc	Rok	Výpožičky spolu 0301	v tom prezenčné 0302	v tom absenčné 0303	Počet študijných a čitateľských miest 0304	Počet prevádzkových hod. pre používateľov za týždeň 0305
1501	2025	1 073 455	595 155	478 300	19 827	5 548
1512	2024	1 174 134	669 354	504 780	19 962	5 283
1516	2023	928 849	471 724	457 125	20 021	5 602
1525	2022	862 775	422 452	440 323	20 285	6 450
1531	2021	730 130	366 768	363 362	20 145	7 906

IV. Dopĺňajúce ukazovatele

Pri pohľade na riadok 0401 vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia pre používateľov v oddiely IV. Doplňujúce ukazovatele, pozorujeme mierny nárast o 168 podujatí v roku 2025, a to na 15 428. V prepočte sa jedná približne o 10 podujatí na 1 knižnicu. Podujatia boli organizované ako jednorazová organizovaná činnosť, akcia, ktorá je realizovaná na základe vypracovaného uceleného scenára alebo náčrtu scenára. Školské knižnice tieto podujatia pritom zorganizovali vo svojich priestoroch alebo mimo nich (napr. v školskej aule, v triede, v prírode a pod.) alebo v spolupráci s verejnou knižnicou, ak bola školská knižnica hlavným organizátorom. Jedná sa napríklad o prednášky, besedy, divadelné predstavenia, čitateľský maratón, literárno-hudobný program, hodinu hlasného čítania, kvízy, súťaže, exkurzie a ďalšie.

Veľké množstvo čitateľských aktivít pritom zorganizovali školy aj vo forme doplnkového programu v rámci realizácie celoslovenských projektov či medzinárodných projektov zameraných na podporu čitateľskej gramotnosti. Na ilustráciu môžeme uviesť tri projekty NIVaM, na podporu jazykovej kultúry, tvorivého vzdelávania, čitateľskej gramotnosti a kreatívneho čítania, ktoré sa uskutočnili v roku 2025:

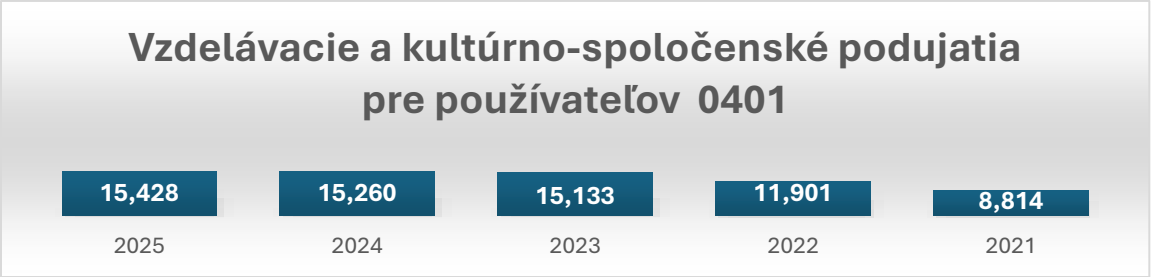
1. Projekt „Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“, ktorý podporuje čítanie a tvorivé aktivity žiakov pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc. V 21. ročníku sa školy venovali téme „Osobnosť a dielo Ľudovíta Štúra“ prostredníctvom besied, súťaží, dramatizácií či čitateľských workshopov. Podujatie ukázalo kreativitu škôl a aktívne zapojenie žiakov do práce so školskou knižnicou. Projektu sa zúčastnilo 177 školských knižníc v základných školách a stredných školách. Oslavu Medzinárodného dňa školských knižníc 27. októbra 2025 reálne zrealizovalo 161 školských knižníc s celkovým počtom 28 850 účastníkov podujatí.

2. Projekt „Záložka do knihy spája slovenské školy“, ktorý podporuje čítanie a spoluprácu medzi školami prostredníctvom výmeny vlastnoručne vyrobených záložiek inšpirovaných literatúrou. Žiaci pri téme „Najobľúbenejší citát z knihy, ktorá zmenila môj pohľad na život“ diskutovali o knihách, citátoch a svojich čitateľských zážitkoch, pričom využívali rôzne výtvarné techniky a kreativitu. Do 14. ročníka sa zapojilo 166 stredných škôl s celkovým počtom 9 164 žiakov, čo potvrdilo veľký záujem o čítanie a spoločné literárne aktivity.

3. Česko-slovenský projekt „Záložka do knihy spája školy“, ktorý rovnako podporuje čítanie, tvorivosť a spoluprácu medzi českými a slovenskými školami prostredníctvom výmeny

vlastnoručne vyrobených záložiek. Témou 16. ročníka bolo „Cestovanie naprieč knižnými príbehmi“, ktoré žiaci spracovali rôznymi výtvarnými technikami inšpirovanými literárnymi dielami. Do projektu sa zapojili základné školy a osemročné gymnáziá z Českej republiky a Slovenska, pričom vzniklo 553 partnerských dvojíc škôl. Projekt prispel k rozvoju čitateľskej gramotnosti, kreativity aj vzájomného spoznávania českého a slovenského jazyka a kultúry.

Graf 3. Porovnanie počtu vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí pre používateľov 0401

V. Informačné technológie

V oddiely V. zameranom na informačné technológie, sme pozornosť upriamili na riadok 0501 Automatizovaný knižnično-informačný systém a riadok 0502 zameraný na online katalóg. V rámci metodiky sa za takéto knižnično-informačné systémy považuje napr. knižnično-informačný systém Biblib, knižnično-informačný systém Clavius, knižnično-informačný systém pre malé a stredné knižnice, knižnično-informačný systém Lettera, knižnično-informačný systém Libris, knižnično-informačný systém Proflib, knižnično-informačný systém Tritius). Elektronický program aScAgenda a elektronický program eSkola s modulom Knižnica sa považujú za automatizovaný knižnično-informačný systém iba vtedy, ak je umožnený zápis povinných identifikačných údajov o knižničnom dokumente v prírastkovom zozname a v zozname úbytkov. Zároveň školský informačný systém EduPage s modulom Knižnica sa nepovažuje za automatizovaný knižnično-informačný systém, pretože neumožňuje zápis povinných identifikačných údajov o knižničnom dokumente.

V rámci riadku 0501 je možné pozorovať každoročne mierny pokles, v priemere približne do 2 %. Medzi časté dôvody postupného znižovania počtu automatizovaných knižnično-informačných systémoch v školských knižniciach patrí ukončenie fungovania školských knižníc či nedostatok financií na údržbu počítačovej techniky a pravidelnú ročnú aktualizáciu automatizovaných knižnično-informačných systémov.

Naopak zostávajúcim knižniciam s automatizovaným knižnično-informačným systémom sa postupne darí zriaďovať si online katalóg a preto môžeme pozorovať v priebehu rokov mierny rast v riadku 0502 Online katalóg knižnice na internete. Takéto postupné zvyšovanie počtu knižníc s online katalógom môže pomôcť skvalitniť poskytovanie knižnično-informačných služieb pre používateľov školských knižníc s prepojením jednotlivých online modulov, napríklad online katalógu s výpožičným procesom.

Tabuľka 6. Porovnanie informačných technológií v rokoch 2025-2021

VIII. Sieť knižníc - Počet školských knižníc	Rok	Automatizovaný knižnično-informačný systém (áno) 0501	Online katalóg knižnice na internete (áno) 0502
1501	2025	518	112
1512	2024	527	101
1516	2023	537	96
1525	2022	553	97
1531	2021	544	92

VI. Pracovníci knižnice

V oddiely VI. sme pozornosť upriamili na počet fyzických osôb, ktorí zabezpečovali činnosť školskej knižnice v rámci plného alebo čiastočného úväzku alebo ako činnosť súvisiacu s výchovno-vzdelávacou činnosťou pedagogického zamestnanca.

Počet takýchto pracovníkov vykonávajúcich knihovnícke činnosti v sledovanom období vykazoval mierne kolísanie. V rokoch 2021 až 2024 bol zaznamenaný postupný pokles z 1 802 na 1 797 osôb, pričom v roku 2025 prišlo k výraznejšiemu poklesu na 1 781 osôb. Celkovo ide o mierny klesajúci trend s výkyvmi v jednotlivých rokoch.

Funkciu školského knihovníka pritom najčastejšie zabezpečovali učitelia slovenského jazyka a literatúry popri svojej vyučovacej činnosti ako súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu, prípadne vychovávatelia.

Graf 4. Porovnanie počtu pracovníkov v školských knižniciach v rokoch 2021-2025

VII. Hospodárenie (v eurách)

V oddiely VII. zameranom na hospodárenie školských knižníc sa pozornosť upriamuje na finančné náklady na nákup knižničného fondu, vrátane periodík. Školské knižnice v roku 2025 mohli získať takéto financie napríklad z rozpočtu školy, z finančných prostriedkov rozvojového projektu, z grantového programu, z občianskych združení, nadácií či Rady rodičov. V danom oddiely tak po pozitívnom raste vynaložených financií v roku 2024 o 17 %, môžeme v roku 2025 pozorovať naopak druhý najväčší prepad vo financovaní nákupu knižného fondu od roku 2021.

Jedná sa o pokles −228 505 €. Z dlhodobého hľadiska môže takýto pokles financovania negatívne ovplyvniť kvalitu a aktuálnosť knižničných fondov školských knižníc.

Výška týchto finančných nákladov sa následne odráža aj v riadku 0104 Ročný prírastok knižničných jednotiek a riadku 0105, kedy z 57 140 knižničných jednotiek bolo kúpou zabezpečených 30 406 knižničných jednotiek. Po prepočítaní celkového objemu finančných nákladov vynaložených na nákup knižničného fondu s celkovým počtom knižničných jednotiek získaných formou kúpy tak bolo zistené, že na kúpu jednej knižničnej jednotky bolo vynaložených približne 11,43 €. Uvedené údaje zároveň naznačujú, že školské knižnice sú pri dopĺňaní knižničného fondu vo výraznej miere odkázané aj na iné formy získavania dokumentov, predovšetkým na dary či výmenu.

Tabuľka 7. Porovnanie finančných nákladov na nákup knižničného fondu

VIII. Sieť knižníc - Počet školských knižníc	Rok	Finančné náklady - nákup knižničného fondu
1501	2025	347 518
1512	2024	576 023
1516	2023	486 645
1525	2022	533 032
1531	2021	854 380

VIII. Sieť knižníc

Tak ako bolo spomenuté v úvode dokumentu, v roku 2025 bolo evidovaných v zozname knižníc MK SR 1501 školských knižníc, pričom počet škôl v SR bol 2961. Z uvedených údajov vyplýva, že školské knižnice sú zriadené približne na polovici škôl a školských zariadení v školskom roku 2024/2025 v Slovenskej republike. Z tohto počtu bolo zároveň 22 knižníc integrovaných s verejnou knižnicou (jedná sa o knižnice zlúčené s obecnou knižnicou alebo mestskou knižnicou).

Záver

Na základe analýzy školských knižníc v roku 2025 možno konštatovať niekoľko výraznejších zistení, medzi ktoré patrí napríklad znižovanie úrovne finančného zabezpečenia určeného na nákup knižničného fondu školských knižníc. Jedným z opatrení, ktoré by mohlo prispieť k zlepšeniu situácie v danej oblasti, je napríklad vyčlenenie vyšších finančných prostriedkov na prevádzku školských knižníc z rozpočtu zriaďovateľa školskej knižnice. Z ďalších možných opatrení možno spomenúť napríklad realizáciu projektov na podporu čitateľskej gramotnosti prostredníctvom doplňovania knižničného fondu (príkladom je projekt Čítame pre radosť, ktorého cieľom bolo posilnenie pozitívneho vzťahu ku knihám, k čítaniu a budovaniu čitateľského sebavedomia. Ministerstvo školstva vyčlenilo na realizáciu tohto rozvojového projektu sumu 210 000 €. Maximálna výška finančných prostriedkov závisela od počtu zapojených tried. Na každú zapojenú triedu pripadali finančné prostriedky vo výške 250 €. Podporené školy si

mohli v danom období zakúpiť knihy pre deti a žiakov, knihy pre učiteľov alebo audioknihy pre deti a žiakov).

V rámci opatrenia, ktoré by mohlo pozitívne ovplyvniť postupné znižovanie počtu automatizovaných knižnično-informačných systémov, môžeme taktiež spomenúť vytváranie projektov zameraných na elektronizáciu knižníc, tak ako tomu bolo aj v minulosti, v rámci projektu Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc z roku 2008.

Z uvedených zistení teda vyplýva potreba systematickej a dlhodobej podpory školských knižníc zo strany štátu, zriaďovateľov aj samotných škôl. Školské knižnice totiž neplnia iba funkciu informačných centier, ale predstavujú aj významný priestor podporujúci rozvoj čitateľských návykov, kritického myslenia, digitálnych kompetencií a celoživotného vzdelávania.

Avšak aj napriek finančným, personálnym či priestorovým otázkam, ktoré trápia mnohé školské knižnice, môžeme stále hovoriť o ich neutíchajúcej snahe naplňovať svoje poslanie, rozvíjať čitateľskú a informačnú gramotnosť žiakov a zároveň vytvárať bezpečný priestor pre zmysluplné trávenie voľného času. Neoceniteľným dôkazom ich snáh je aj zvyšovanie počtu vzdelávacích a kultúrno-výchovných podujatí, ktoré školské knižnice každý rok zorganizujú.

Vypracovala: Mgr. Lenka Barátová
- odborný zamestnanec – metodik
- Oddelenie knižničných a informačných služieb

NIVAM
NÁRODNÝ INŠTITÚT VZDELÁVANIA A MLÁDEŽE